

wand van het altaar de familiewapens Van Westrenen (links) en Mamuchet (rechts), tezamen hangend aan een strik. Op de onderrand van het sloop: Psalm 50. v. 23. De grond bevat de signatuur I. C. Marme. Beneden de grond: „Op den 25. August. 1759”.

Tegelijk met het slaan van de penning heeft men daarvan ook een „Verklaaring” laten drukken. Een exemplaar hiervan berust in het Utrechtsche gemeentearchief. In deze beschrijving wordt erop gewezen, dat het boompje achter de man op de voorzijde drie vruchten draagt tot teken van de drie zoons in leven en drie dorre takjes ter gedachtenis aan de drie overleden zoons. De rozenstruik achter de vrouw vertoont in gelijke symboliek één bloeiende roos en vier dorre takjes. De drie in 1759 nog in leven zijnde zoons kennen we al van het grafmonument. De enige dochter was Isabella, die in 1753 gehuwd was met Willem Nicolaas baron de Pesters heer van Wulperhorst.

Van het grafmonument weten we, dat Jan Jacob en Johanna Catharina ook hun diamanten bruiloft hebben mogen beleven. Jan Jacob overleed op 1 december 1769 en was toen, aldus de gedenkplaat, 84 jaar, 8 maanden en 16 dagen oud. Op 9 fe-

bruari 1772 stierf ook zijn vrouw, in de leeftijd van 81 jaar 7 maanden en 20 dagen. Zij hadden bij testament van 26 maart 1764 een fonds gesticht tot ondersteuning van hun nakomelingen die tot armoede mochten vervallen. Dit fonds zou alleen ten goede mogen komen van hun mannelijke descendenten en de dochters van deze zolang zij ongehuwd waren en de naam Van Westrenen voerden. De laatste mannelijke afstammeling was hun achterkleinzoon Jan André heer van Driebergen. Deze was kamerheer in buitengewone dienst van koning Willem III en overleed te Utrecht in 1870. Toen diens dochter Marie Sophie, de laatste vrouwelijke nakomeling, in 1873 trouwde met mr. W. K. F. P. graaf van Bylandt en daarmee haar naam verloor, is het familiefonds vervallen aan de Ned. Herv. Diaconie te Utrecht. Het kapitaal bedroeg op dat ogenblik f 264.000,— inschrijving Grootboek Nationale Schuld.

P. H. Damsté

Bronnen en literatuur:

F. van Bevervoorden tot Oldemeule, „Houdring (Van Westrenen)” in *Utrechtsch Jaarboekje van 1893*.

Testament van een regent...

Over de functie van de notaris is veel geschreven. Daarom is het onderstaande niet samengesteld om meer gegevens over het werk van deze door de Kroon benoemde ambtenaren te vertellen. Trouwens: in het korte bestek van dit verhaal kan geen gedegen studie van het notarisambt worden ontfouwd. Vandaar dat ik mij beperk tot een enkele zin. De notaris was in feite de „snelschrijver”, die werd aangesteld om „authentieke” akten op te stellen en te ondertekenen. Die ambtelijk geschreven en gesigneerde stukken hadden kracht van bewijs, omdat de notaris door het hoogste gevestigde gezag was benoemd en niemand gerechtigd was zonder die officiële aanstelling als zodanig op te treden. In de 16e eeuw werd de toelating tot het notarisschap zelfs door een onderzoek vanwege het Provinciale Hof voorafgegaan. Uit dat onder-

zoek moest met name zijn geschiktheid kunnen worden afgeleid. Waren het in de oudheid de Pausen - of door hen aangestelde functionarissen - die de notarissen aanstelden (het ontstaan van het notariële ambt stond oudtijds in verband met de kerkelijke rechtspraak), later (in 1606) zouden de Staten der provincies de benoeming van notarissen aan zich trekken. Het Utrechtsche Hof zou de „admissie” bekrachtigen, nadat de kandidaat-notaris aan alle gestelde eisen had voldaan. Vanaf dat moment moesten de door hen geschreven akten zorgvuldiger bijgehouden worden.

Onuitputtelijke bron

De „protocollen” van de in Utrecht „residerende” notarissen zijn gelukkig grotendeels bewaard gebleven en door het Rijk aan de burgerlijke gemeente in bewaring gegeven¹). De oudste bewaard gebleven akten, daterend uit 1564-1571, zijn van notaris Johan van Haller, tevens pastoor van St. Jacob²). Over die lange periode van enkele eeuwen (van 1564-1842)³) werd in tienduizenden kwesties de tussenkomst van enkele honderden notarissen gezocht. Meters achtereen rijen zich de testamenten, huwelijksvoorwaarden, boedelinventarissen, machtigingen, transporten e.d. Samen vormen zij een schier onuitputtelijke bron voor de geschiedenis van de stad en de daarin wonende en werkende burgers.

Er bestaan plannen om binnen niet al te lange tijd te beginnen met de aanleg van een nauwkeurige index van alle gegevens, die deze archivalia opleveren⁴). Een werk van zeer lange adem, dat met

de grootste accuratesse dient te geschieden en als vervolg op het „project“ van de klappering der registers van transporten en plechten⁵⁾ uiterst waardevolle resultaten zal opleveren, die de onderzoeker - bedoeld in de meest ruime zin - zeer te stade zullen komen.

Ter toelichting kan ik volstaan met het noemen van een akte, die ik vond in het protocol van notaris G. Vastert⁶⁾. Het betreft het testament, dat 3 juni 1641 door Jacob de Geyn, kanunnik van St. Marie, „zieckelick van lichaem te bedde leggende dochd sijn verstant, memorie ende vijff sinnen wel machtich sijnde ...“ aan notaris Vastert werd gedictéerd.

Rembrandts

Aan zijn neef *Johan Wttenbogaert*, ontvanger van het kwartier Amsterdam, laat hij na:

„den grooten blompot deer een tros Ielien boven uut comt“, geschilderd door zijn vader, in een ebben lijst en opgesloten in een houten „casse“; al zijn „coquillien“ of zeeschelpen, zowel de zuivere als de ruwe, onzuivere, en alle mineralen, stenen en zeegewassen, die zich tegenwoordig bevinden in zijn logement en op een kamer boven het kapittelhuis van St. Marie;

een schilderij van Rembrandt, waarop twee oude mannetjes zitten te disputeren, „den eenen heeft een groot bouck op sijn schoot daer comt een sonnelicht in“;

een schilderij, ook van Rembrandt, waarop een oud mannetje zit te slapen bij een vuur, zijn hand in de „boesem“;

een schilderij met een „fraye vrouwetronige mit een uut wijff daerbij“, geschilderd door Jan Lievens;

een schilderij met een jong, lachend meisjesgezicht, ook van Jan Lievens;

een koffer met bovenop het nummer twee getekend, met witte „taetsgens“ of nageltjes, en alles wat bij zijn overlijden in en op deze koffer gevonden wordt;

een schilderij van een boerekermiss door Brouwer Schilder;

twee konterfeitsels met zware kantjes in de lijst; twee kleine konterfeitsels door Lucas en door Holbein, en nog één van mr. Roeloff Wess, Heer van Brederode.

De secretaris van de Raad van State in 's-Gravenhage, *Maurits Huygens*, ontvangt:

zijn eigen konterfeitsels, door Rembrandt geschilderd;

een schilderij van een oude „tronigne“ die violet fluweel, met gouden laken gevoerd, op het hoofd heeft, „soe groot als het leven“, met een lijst er omheen;

een zeestorm van *Parcelles* op een groot paneel; drie landschappen, „t eene wat grootachtich ende de twee even groot“, alle drie van *Cornelis Vroom* van Haerlem.

Francois Wttenbogaert, kanunnik van St. Pieter en eveneens neef van Jacob de Geyn, mag rekenen op: twee landschappen van dezelfde grootte, geschilderd door *Moyses Wttenbroeck* in Den Haag;

een landschap van *Carel de Hooch*, „daer Poelenburch de beeldekens in gemaect heeft“;

twee metalen of koperen springende paardjes van dezelfde grootte, geschroefd op houten voetstukken;

een kabinetje, „ingeleyt mit letterhout, goude laeckenhout ende anders, dat mit twee deurtjes opgaet en heeft ses schuiflaeden mit vergulde ringsgens“.

De Geyn was zeer vermogend: de gouden ringen „mit diamanten en andere gesteenten“ en alles wat hij verder aan goud bezat, was bestemd voor *Maria van Schroyesteyn*, oudste dochter van zijn nicht *Anna Wijtgens*; aan haar zoon *Nicolaas den Otter* vermaakte hij „alle sijne gedruckte boucken in wat taele die oock sijn, soe gebonden als ongebonden“ en „alle sijn constboecken, soe van teykeningen als printen ende alle d'andere losse teykeningen en printen mit den penne ofte andersins gedaen op copere platen“.

Ten slotte werden in het testament nog belangrijke geldsbedragen bestemd voor verdere familie en personeel en ook voor de „armen weesen“ in het weeshuis te Amersfoort (f 1.200,—).

Het behoeft nauwelijks betoog dat er veel nieuw licht over onze oude stad zou schijnen, indien men op de hoogte zou zijn van de inhoud van de onvoorstelbare bron die de protocollen der Utrechtse notarissen vormen. Meer dan dit aan te tonen heb ik met het schrijven van het bovenstaande niet bedoeld.

A. Graafhuis

Noten

1) *Catalogus van het archief der stad Utrecht, supplement. Utrecht 1914. blz. 29-53 (1564-1796), 77-80 (1796-1809) en 94-96 (1809-1811). Catalogus van de Notariële archieven 1811-1842 door dr. A. le Cosquino de Bussy. 's-Gravenhage 1929.*

2) *G. A. Utrecht, Collecte Booth, nr. 57 b.*

3) *Op 9 juli 1842 werd de wet op het notaris-ambt in het staatsblad gepubliceerd.*

4) *C. A. de Kruyff, Familienamen voorkomende in de notariële acten. (Handschrift) Bibl. over Utrecht, nr. 2259*. Bovendien zijn er tal van notarissen die achterin of voorin het protocol over een bepaalde periode, bijv. een jaar, een alfabetisch register hebben opgenomen. Ook lieten enkele notarissen daarenboven een index op alle door hen geschreven akten vervaardigen.*

5) *Archief der stad Utrecht II, nr. 3243.*

6) *Archief der stad Utrecht, supplement, nr. 209.*